

Existuje „čínská hrozba“?

(Pekingský pohled na svět)

Politická i vojensko-bezpečnostní situace ve světě se po tzv. sametových revolucích značně změnila. Ale není to jen důsledkem pádu komunistických režimů. Situace je nová hlavně tím, že se v současné době formují tři dynamické oblasti - americká, evropská a asijsko-tichomořská. Evropa sama už dávno přestala být středem světa, ten se přesunul k Pacifiku, je někde mezi San Franciskem a Tokiem, v Kalifornii. Vzniká nové asijsko-tichomořské společenství, které bude určovat vývoj světa v příštím století. Žijí zde dvě miliardy obyvatel a hrubý domácí produkt činí přes 11 bil. USD. (Pro srovnání je možno uvést, že Evropské společenství má pouze 340 milionů obyvatel a jejich HDP činí asi 7 bil. USD.) Tato oblast je ovšem ve srovnání se západní Evropou a Severní Amerikou velmi volně propojeným společenstvím. Vývoj situace v tomto makroregionu může přispět jak ke zvýšení stability a rozvoje světa jako celku, tak i k jeho destabilizaci. Zejména Čína dnes hraje v mezinárodních vztazích aktivní roli a její mezinárodní pozice sílí. Jaká bude její zahraniční politika? Můžeme ji nějak ovlivnit? Česká republika nestojí stranou. Čínu navštěvují naši nejvyšší politici i vojenská představitelství. Mise náčelníka generálního štábu genpor. Jiřího Nekvasila mj. pomohla pootevřít dveře také českým podnikatelům, kteří se orientují na zbrojní výrobu. V srpnu 1996 byla v ČR na oficiální návštěvě čínská vojenská delegace vedená členem Ústřední vojenské komise ČLR Wang Keenem. Problematikou Číny a východoasijského regionu se zabývá i následující redakčně upravený článek Thomase J. Christensena z Cornellovy univerzity, který jsme převzali s amerického prestižního časopisu Foreign Affairs 5/1996.

* * *

Odborníci na mezinárodní politiku se zdají být fascinováni nepřetržitým čínským vzestupem k statusu supervelmoci. Probíhají debaty o tom, zda existuje jakási „čínská hrozba“ východní Asii nebo Spojeným státům, jak měřit současnou čínskou vojenskou a ekonomickou sílu, či jakým způsobem Čína nejlépe vstoupí do příštího století. Číňané totiž uvažují daleko více v rámci **tradiční teorie rovnováhy moci** než jejich současní západní partneři. Čína například nikdy aktivně nevystupovala proti mezinárodním humanitárním aktivitám, ale základní důvody (které určují současné moderní politické myšlení) mezinárodních misí v Bosně, Somálsku či na Haiti jsou většinou čínských politických teoretiků zřejmě cizí. Zatímco Spojené státy považují „rozšiřování oblastí demokracie“ za ústřední problém své „*velké strategie*“, Čína nepodnikla téměř nic, s výjimkou navazování vztahů se Severní Koreou, aby vyvážela svůj model „*tržního socialismu*“. Je skutečně těžké uvěřit, že se čínští představitelé zajímají o americké etnické menšiny, o situaci afro-američanů na jižním předměstí Los Angeles či o postavení tureckých dělníků v Berlíně. Číňané tyto problémy rozvířejí pouze tehdy, když hájí Čínu proti obviněním z porušování lidských práv.

Čínské vedení nedůvěřuje mezinárodním organizacím, včetně těch, které se zabývají ekonomikou, životním prostředím, nerozšiřováním zbraní hromadného ničení a regionální bezpečnostní problematikou. Ve většině případů do těchto organizací Čína vstupuje jenom proto, aby neztratila tvář a vliv. Obzvláště za napjaté situace ve vzájemných vztazích, jako tomu bylo v r. 1995, když Spojené státy povolili tchajwanskému prezidentovi Li Teng-chuejovi soukromou návštěvu USA, jsou stížnosti na čínské narušování mezinárodních norem a pravidel chápány jako součást jednotné západní strategie, vedené Washingtonem, která má zabránit Číně, aby se stala velmocí. Mnoho čínských politických analytiků, zejména v armádě, je přesvědčeno, že kritika ze strany cizích vlád a nevládních organizací není nic než spiknutí majícím za cíl narušit politickou rovnováhu v Číně a zároveň povzbudit domácí opoziční síly, které chtějí svrhnout čínskou komunistickou stranu či přímo vyvolat rozpad země.

Ve vztahu k mezinárodním organizacím její aktivity odpovídají již zmiňovanému nepružnému pohledu na mezinárodní politiku. Projevilo se to např. v r. 1994 ve vztazích k Sdružení národů jihovýchodní Asie (ASEAN) a zejména jeho novému bezpečnostnímu fóru ARF (regionální fórum ASEAN). Čínští civilní i vojenští experti se obávali, že přijetím Vietnamu do ASEAN by se mohla nevysslovená antičínská aliance rozšířit o napojení na Spojené státy. Proto byli proti vytvoření institucionalizovaného bezpečnostního systému ve východní Asii jako paralely k Organizaci pro bezpečnost a spolupráci v Evropě (OBSE). Podle jejich názoru by Čína v takové organizaci hrála roli Gulivera mezi východoasijskými Liliputány, kterým Spojené státy dodávají lana a kolíky na jeho spoutání. Jestliže by totiž ARF přijala pravidla a normy transparentnosti zasazení ozbrojených sil v tomto regionu, umožnilo by to monitorovat a limitovat možnosti rozšiřování čínské a ruské přítomnosti (*projekce moci*). Nicméně se Čína od r. 1994 na činnosti ARF plně podílí a její postoje se v celé řadě otázek zcela evidentně zmínily. Peking je ovšem stále neochotný používat toto mezinárodní fórum při řešení problémů suverenity v Jihočínském moři, kde si na jednotlivé ostrůvky (na kterých se předpokládají bohatá ropná a minerální ložiska) současně dělají nároky Čínská lidová republika, Tchaj-wan, Malajsie, Vietnam, Filipíny a Brunej.

Nebezpečné Japonsko?

Čínský vztah k Japonsku je směs prvků politického realismu a negativních emocí, které mají své kořeny ve zkušenostech s japonskou okupací. Zvláště armáda se obává vzniku Japonska 21. století jako světové vojenské velmoci. Tato očekávání jsou sice v souladu s teoriemi rovnováhy moci, ale ne se studiemi mnoha západních politologů, kteří jsou přesvědčeni, že kulturní pacifismus vzniklý po druhé světové válce, domácí politická omezení a ekonomické zájmy od podobných ambicí Japonsko odvedou. Číňané se ale domnívají, že tyto překážky pouze dlouhodobou japonskou vojenskou výstavbu odloží. Dvěma vzájemně spojenými a velmi důležitými brzdícími faktory jsou podle nich vztahy mezi USA a Japonskem, zvláště jejich bezpečnostní aspekty, a politicko-ekonomická stabilita Japonska. Spojené státy tím, že Japonsku velmi levně poskytují bezpečnost, podporují politické klima, ve kterém japonská veřejnost vůči eventuální vojenské výstavbě zůstává převážně v opozici a japonští jestřábi jsou drženi v šachu.

Tzv. realistická politika by předpokládala, že po zániku společného sovětského nepřítele zanikne jednoúčelová koalice mezi USA a Japonskem. Ale strach Pekingu z různých

scénářů nastávajících změn přesahuje pouhou politiku rovnováhy moci. Podle ní by Čína měla mít přinejmenším alespoň zájem o tlak jediné světové velmoci, tj. Spojených států, na remilitarizaci Japonska. Je to Amerika (jak nedávno připomenul i ministr obrany William Perry), která má doposud nejsilnější armádu v západním Pacifiku. Pokud tedy budeme uvažovat pouze o vojenské síle, dalo by se očekávat, že Čína bude jen vítat odchod amerických ozbrojených sil z Japonska a vzrůst nové regionální mocnosti, která by ve spolupráci s Čínou mohla americké regionální hegemonii odporovat.

Ve skutečnosti tím pravým důvodem, proč se čínští vojenští a civilní analytici obávají zhroucení, respektive zásadní změny v americko-japonském spojení, je historicky zakořeněná nedůvěra k Japonsku. Čína Spojeným státům nedůvěřuje, ale na Japonsko pohlíží s ještě menší důvěrou, a v mnoha případech s takovým odporem, jaký zřídka kdy nacházíme i v postojích k Americe. To je ovšem více důsledkem zvěstí Japonců v třicátých letech než produktem současné japonské síly. Stejně jako mnoho jiných zemí v tomto regionu, je i Čína Americe vděčná za to, že omezuje japonskou militarizaci tím, že zaručuje japonskou bezpečnost, a tak nahrazuje japonské letadlové lodě a námořní pěchotu americkými jednotkami.

Případný nástup Japonska jako velmoci byl po druhé světové válce interpretován jako cíl trojí „*velké strategie*“, kterou dlouhodobě sleduje japonská liberálně demokratická strana: stát se ekonomickou velmocí, politickou velmocí, a za využití stále se zvyšující japonské ekonomické pomoci a místa v Radě bezpečnosti OSN konečně i významnou vojenskou velmocí, která by mohla jako regionální mocnost rozšiřovat svou mocenskou přítomnost po celém světě. Řada čínských analytiků se na možnost zabránění dokončení tohoto programu díky americko-japonskému bezpečnostnímu uspořádání či japonskému vnitřnímu pacifismu dívá značně pesimisticky, nicméně mnoho jich bylo ovlivněno prohlášením Clintonovy administrativy v r. 1994 a únorovou zprávou amerického ministerstva obrany o východní Asii z r. 1995, které zdůrazňují důležitost americko-japonské aliance pro americkou strategii po skončení studené války a nutnost udržování přítomnosti alespoň 100 000 amerických vojáků v regionu.

Liberálnější a umírněnější analytici v Pekingu proto věří, že touha po ekonomické a sociální stabilitě by navzdory bouřlivé domácí politické opozici mohla odradit Japonsko od zahájení jakékoliv vojenské iniciativy, jakou může být např. plošný vzrůst výdajů na obranu či zrušení současného zákazu japonské vojenské přítomnosti více než 1000 námořních mil od ostrova (jedná se konkrétně např. o přítomnost letadlových lodí či o letadla umožňující tankování ve vzduchu).

Ti konzervativnější, zejména v armádě, zůstávají skeptičtí o trvalosti americké brzdy japonské vojenské modernizace. V letech 1993-94 několik z nich vyhlásilo, že nepřítomnost společného nepřitele znamená, že Japonsko a Spojené státy ztratily nejenom důvod spolupracovat v západním Pacifiku, ale získaly i podnět k soutěži o ekonomický a vojenský vliv v regionu. Jejich bilaterální alianci budou nyní narušovat obchodní spory, problémy ve vnitřní politice obou národů a vlastní japonsko-americké soupeření o vliv ve východní Asii.

Uklidnit je může pouze americká přítomnost ve východní Asii, protože nahrazuje - ne posiluje - japonské ozbrojené síly. Americká snaha zlepšit japonskou vojenskou technologii, zavést nové zbraňové systémy a celkem nedávná tendence rozšiřování japonského podílu při společných operacích je vnímána jako podkopávání americké role

při omezování japonského vyzbrojování. Strategická zpráva o východní Asii amerického ministerstva obrany z února 1995 byla proto přijata se smíšenými pocity. Zdá se, že se Peking ulevilo, když Spojené státy stanovily formální strop svých regionálních sil. Ale zdá se také, že Číňané jsou znepokojeni návrhem, že by Japonsko a Spojené státy mohly společně vyvinout nové zbraňové systémy, včetně systémů protiraketové obrany válčičů (*theatre missile defense systems* - TMD), které by mohly převážet čínský vojenský potenciál proti jak Japonsku, tak Tchaj-wanu.

V minulosti se čínští experti obávali i evidentně zcela neškodných změn japonské obranné politiky, jakými bylo třeba vyslání mírových sil do Kambodže a minolovek do Perského zálivu. I tak mírná změna v politice, kterou prezident Clinton a japonský premiér Rjútaró Hašimoto vyhlásili ve společném americko-japonském komuniké v dubnu 1996 - zvýšená japonská logistická podpora pro americké mise v regionu a příští spolupráce při protiraketové obraně válčičů - vyvolalo v Peking u negativní reakce. Čínští analytici tvrdí, že pokud by se americko-japonská aliance měla obrátit proti Peking u a k ovládnutí Číny, je zapotřebí dodat jen velmi málo. Navíc věří, že nová role japonské armády by jen povzbudila nezávislost na USA a výstavbu japonských sil nové generace (*force projection*). Když jeden čínský vojenský odborník varoval před americkým úsilím posilovat japonské obranné kapacity, citoval staré čínské přísloví: *yang hu yi huan*, což znamená „budíte-li tygra, zahráváte si s pohromou“.

Jestliže by se tedy americko-japonské vztahy nevyvíjely podle čínských představ, analytici se jistě shodnou na tom, že by Čína měla urychleně posílit své ozbrojené síly a **vyřešit spory týkající se suverenity ostrovů ve Východočínském a Jihočínském moři, třeba i silou.** Ovšem čínské vojenské námořnictvo a letectvo je mnohem slabší než japonské, které je větší a může lépe v těchto oblastech zasahovat. Číňané si uvědomují, že pokud se Japonsko rozhodne posílit své vojenské kapacity, japonská technologická a ekonomická základna umožní tyto změny realizovat velmi rychle. Poukazují na to, že investice do nejnovějších technologií mající souvislost s obranou stále pokračují, a že japonský vojenský rozpočet vyjadřovaný v procentech HND je sice malý, ale v absolutních číslech druhý na světě, hned za Spojenými státy.

Tento čínský postoj k Americe ale není nezměnitelný. Pokud se bude zdát, že USA snad ohrožují čínské bezpečnostní zájmy, zejména politiku jedné Číny, která vylučuje nezávislost Tchaj-wanu, bude americko-japonská aliance vnímána v jiném světle. Tak tomu bylo např. po návštěvě tchajwanského prezidenta Li Teng-chuejovi na Cornellově univerzitě v létě 1995, kdy začali čínští analytici pohlížet na spolupráci USA a Japonska jako na pokus oddělit Tchaj-wan od mateřské pevniny. Americká armáda tehdy přestala být zárukou japonského omezování, ale stala se nástrojem tajných japonských plánů s Čínou. Zasazení dvou amerických leteckých svazků u Tchaj-wanu během čínského cvičení s řízenými střelami vloni v březnu (včetně lodi *Independence*, která má základnu v japonském přístavu Yokosuka) rovněž vyvolalo negativní reakci Peking u, právě tak jako dubnová cesta prezidenta Clintona do Japonska a podepsání americko-japonského komuniké.

Problémy s Tchaj-wanem

Další oblastí, která nemůže být vysvětlena pouze prostřednictvím termínů tradiční reálpolitiky, je postoj Peking u k oficiální nezávislosti Tchaj-wanu. Čína zcela jistě použije

sílu proti tchajwanským zájmům (např. rybaření a ostrovy poblíž pevniny), bude-li Tchaj-pej příliš aktivně vyhlášovat svou nezávislost. Čína bude jednat, i kdyby to znamenalo poškození jejího výnosného obchodu a investic na Tchaj-wanu, bez ohledu na úroveň amerických vojenských závazků vůči Tchaj-wanu. Je záhadou, proč by Čína kvůli změně nezávislosti *de facto*, kterou měl Tchaj-wan od r. 1949, k nezávislosti *de jure* riskovala poškození své ekonomiky a válku s jedinou světovou velmocí. Ale existují přesvědčivé důkazy, že Čína je opravdu připravena to udělat.

V čínském *století ponížení*, které začalo porážkou v opiové válce s Británií a končilo teprve kapitulací Japonska po druhé světové válce, nebyla žádná událost více ponižující než porážka od Japonců v r. 1895, po které byl Tchaj-wan postoupen Tokiu. Pro tradiční čínský stát bylo degradující, být poražen „barbary“ ze vzdálených zemí, jakými byly Británie a Francie. Ale vzhledem k historické superioritě Číny nad jejími vazalskými sousedy bylo podlehnoutí lokální mocnosti ještě větší ranou. Navrácení Tchaj-wanu po druhé světové válce bylo Číně příslibeno Spojenými státy a Velkou Británií v r. 1943 v tzv. káhirské deklaraci. Byl to také symbol nemalého čínského příspěvku k porážce japonského imperialismu. Odčinit století ponížení je základem národních cílů pro jakýkoli moderní čínský režim, a to především znamená zabránit ztrátě Tchaj-wanu.

Zabránit nezávislosti Tchaj-wanu by tedy bylo důležité pro jakýkoli čínský režim, což platí i pro čínskou komunistickou vládu. Díky tržním reformám je komunismu v Číně již tak málo, že by slovo komunismus nemělo být snad ani používáno. Protože žádný významný činitel v čínské vládě či společnosti na komunismus vlastně nevěří, vytvořilo se vákuum, jež je vyplňováno nacionalismem, kterým se mimochodem čínská komunistická strana vždy legitimovala. Dnes je nacionalismus vlastně jediným ideologickým pojítkem, který drží „lidovou republiku“ dohromady a Komunistickou stranu Číny u moci. Protože čínská komunistická strana už není komunistická, o to více musí být nacionalistická. Ve všech politicky aktivních vrstvách čínské společnosti tedy existuje konsenzus o legitimitě použití síly, ukáže-li se to jako nezbytné, proti nezávislosti Tchaj-wanu. Na tento problém se dívají stejně jak studenti, kteří protestovali v r. 1989 na náměstí Nebeského míru, tak důstojníci, kteří nařídili, aby se na ně střídalo.

Čínští političtí předáci udělají skutečně cokoli, aby zabránili nezávislosti Tchaj-wanu, částečně i proto, že se bojí rozdrobení státu na menší celky. Vyhlášení tchajwanské nezávislosti, které by zůstalo bez odpovědi, by podle nich ohrozilo integritu Číny, zvláště s ohledem na desetiletí propagandy o neoddělitelném spojení Tchaj-wanu s pevninou. Podle **teorie domína** ztráta jednoho suverénního území povzbudí separatisty jinde a podlomí morálku čínských ozbrojených sil, které mají bránit národní jednotu. Tradičními oblastmi, kde je zájem o nezávislost největší, jsou autonomní oblastmi, které neobývají etničtí Číňané - Tibet, Sin-t' iang a vnitřní Mongolsko.

Nepřekvapuje, že důstojníci lidové osvobozené armády jsou v otázkách územní integrity citlivější než civilisté, obzvláště co se týče Tchaj-wanu. Aby armáda ospravedlnila vzrůstající rozpočet i po zhroutilí Sovětského svazu, který byl pokládán za hlavní vojenskou hrozbu, potřebuje nové poslání, a tou je obrana suverenity. Napětí ve vztazích s Tchaj-wanem dělá armádu v nástupnických bojích, které budou následovat po smrti Teng Siao-pchinga, ještě důležitější. Jen velmi málo expertů na Západě očekává převrat, ale téměř všichni věří, že armáda bude hrát roli „tvůrce králů“. Rozhodující pro každého

politika, který nastoupí po Tengovi, proto bude, aby získal podporu armády a vyhnul se její opozici od samého počátku.

Také nejvyšší představitelé lidové osvobozené armády, zejména ti nejméně žijící v okolí Pekingu, chtějí získat zpět svou společenskou vážnost a prestiž, o kterou přišli po masakru na náměstí Nebeského míru. Téměř všichni důstojníci jsou přesvědčeni, že demonstranti měli být potlačeni silou, jen několik jich veřejně vyjádřilo námitky proti úrovni použité síly, protože to poškodilo obraz armády. Čínští důstojníci, jako všichni profesionální vojáci všude na světě, jsou pyšní na svou profesi. Nelze je připravit o možnost ukázat, že jejich hlavním posláním je obrana státní integrity, a ne střelení do neozbrojených civilistů.

Důsledky pro americkou politiku

Udržováním amerických ozbrojených sil v Japonsku mohou Spojené státy současně uklidňovat Japonsko i jeho hlavního potenciálního soupeře Čínu, a tak tento region stabilizovat. Washington by ale mohl udělat ještě více. Měl by často a veřejně uklidňovat Japonsko i ostatní země regionu a zároveň demonstrovat, že má v úmyslu tak dělat stále. Jakýkoli návrh, že by Spojené státy snad měly stáhnout své síly z Japonska, by mohl zahájit závody ve zbrojení, stupňovat napětí a naplňovat tak obavy z militarizace Japonska, což by tento region pochopitelně destabilizovalo. Čínští bezpečnostní analytici sledují pozorně co Spojené státy říkají o vztazích s Japonskem; rozdíl mezi čínskými konzervativci a umírněnými je nejvíce patrný právě v předpovědích trvalosti současného americko-japonského obranného uspořádání. Cokoliv, co zdůrazňuje americké dlouhodobé závazky chránit Japonsko americkou armádou, má pozitivní účinek na Čínu a pomáhá umírněným analytikům prodat své poselství stability a optimismu vůdcům Komunistické strany Číny. Cokoliv, co zdůrazňuje jak slabost či zásadní reformu americko-japonských bezpečnostních vztahů, má na Čínu negativní dopad a pomáhá konzervativcům, stoupencům tvrdé linie, prodávat jejich vylicení hrozby ze strany Japonska a doporučovat tvrdší postoj. Také jakékoli spojení americko-japonského bezpečnostního uspořádání třeba se snížením amerického obchodního deficitu s Japonskem by bylo nezodpovědné, protože by to bylo v Pekingu interpretováno jako znamení neshody v americko-japonském spolenectví. Rovněž povzbuzování Japonska, aby převzalo větší vojenskou roli, nemusí být dobrá krátkodobá strategie.

Spojené státy by měly jasně rozlišit mezi obecným cílem *rozšiřování demokracie* a svým postojem ohledně suverenity Tchaj-wanu. Tchajwanská demokracie a tchajwanská nezávislost jsou logicky i morálně dva oddělené problémy. Spojené státy by měly podporovat to první a distancovat se od druhého. Pokud Spojené státy chtějí rozšiřovat oblast demokracie, měly by povzbuzovat Tchaj-wan, aby nominálně zůstal částí Číny. Když Tchaj-wan vyhlašuje, že je jak čínský, tak demokratický, ukazuje, jak pekingští představitelé lžou, když říkají, že čínská kultura a demokracie západního stylu nejdou dohromady. Pro strategii „rozšiřování“ má Čína 55krát větší cenu než Tchaj-wan. Američtí idealisté by neměli být krátkozrací a řešit současný tchajwanský problém nezávislosti na účet příští čínské demokracie. I ti nejbojechtivější vojenští a civilní experti v Pekingu vyhlašují, že současná čínská vláda by z něčeho nic Tchaj-wan nenapadla. Čína, která by zahájila nevyprovokovanou kampaň za vojenské sjednocení, by poškozovala své

vlastní ekonomické a politické zájmy: byla by to agresivní Čína a Spojené státy by měly zabránit jejímu vzniku, jinak se brzy ocitnou tvář v tvář válce.

Podnikne-li Tchaj-wan provokativní diplomatické kroky směrem k nezávislejšímu diplomatickému statutu, Spojené státy by mu měly dát jednoznačně najevo, že v bezpečnostních otázkách bude stát osamoceně. Tchaj-wan a Spojené státy nemají v boji s pevninou naději na vítězství, obzvláště v případě přeměny nezávislosti Tchaj-wanu de facto na nezávislost legální. Pokud tedy Tchaj-wan vyhlásí nezávislost a Čína na něj zaútočí, nikdo nemůže předvídat jaké expanzionistické plány může Peking mít, zrovna tak jako nikdo nemohl předvídat plány severních amerických států po odtržení Jihu. Jestliže tchajwanská nezávislost vyprovokuje útok, Tchaj-wan může být jen stěží vylicen jako čínské Sudety a americká nezáúčastnost v konfliktu nemůže být v žádném případě srovnávána s Chamberlainovou politikou usmířování v době Mnichova.

Někteří američtí bezpečnostní analytici se domnívají, že právě Tchaj-wan je tím logickým místem, kde by měl Washington stanovit bezpodmínečnou čáru zadržování potenciální čínské agrese. Tchaj-wan je, jak řekl kdysi generál MacArthur, nepotopitelná letadlová loď, má silnou armádu i ekonomiku, s jejímiž silami se Spojené státy mohou spojit. Ale jestliže by měla být stanovena hranice v Tchajwanském průlivu a vyhlášeny bezpodmínečné záruky, jen by to povzbudilo tchajwanskou nezávislost a zažehlo hypernacionalismus v Číně. V Pekingu by se vytvořily podmínky pro vznik expanzionistického režimu tvrdé linie, kterého se právě Amerika i ostatní státy v regionu obávají. Z čistě vojenských důvodů by tedy měl Washington uznat, že i když Tchaj-wan může být jako nepotopitelná letadlová loď, je to také nepohyblivá letadlová loď. Čína pravděpodobně není schopna provést úspěšnou invazi na Tchaj-wan, i kdyby Spojené státy zůstaly pouhými diváky, protože USA mohou na obranu Tchaj-wanu proti útokům udělat jen velmi málo. Ovšem Čína může své síly proti Tchaj-wanu použít velice efektivně, aniž by napodobovala den D v Evropě. Již pouhé prohlášení, že plavba na lodích kolem Tchaj-wanu není bezpečná, by ochromilo celou tchajwanskou ekonomiku, která je závislá na zahraničním obchodě. Jestliže by jen několik řízených střel zasáhlo Tchaj-pej, místní burza by se pravděpodobně zhroutila. Prudký pokles tchajpejských akcií při prvním cvičení s říditelnými střelami v červnu 1995 a před volbami 23. března 1996 svědčí jaké následky může mít i omezená hrozba, natož pak přímé zasazení ozbrojených sil.

Spojené státy by neměly omezovat svou úlohu jen na pomoc Tchaj-wanu proti nevyprovokovanému útoku. Místo toho by měly zvyšovat svou účast při jednání o suverenitě ostrovů v Jihočínském moři. USA nepotřebují a neměly by někomu stranit, ale měly by zaručovat realizaci mírových rozhodnutí. To není „zadržování“ Číny, ale ochrana mezinárodních námořních spojení v tomto regionu.

Je to daleko promyšlenější politika než politika zadržování a závazku bezpodmínečné ochrany bezpečnosti Tchaj-wanu. Nároky Pekingu na Spratlyho souostroví nevzbuzují takovou emocionální přítěž jako její požadavek na Tchaj-wan. Neutrálním stanoviskem v otázkách suverenity by Spojené státy zredukovaly riziko, že se budou jevit imperialisticky a nebudou podněcovat čínský hypernacionalismus. Důležitější je, aby Spojené státy podnikaly akce s cílem ochrany japonských námořních cest. Velké procento japonského obchodu a většina importu ropy do Japonska ze Středního východu prochází právě těmito mezinárodními vodami a udržovat je, aby byly bezpečné a otevřené, je v životním zájmu Japonska. V sázce je politická transformace Číny a dalších

východoasijských států. Tím, že USA zůstávají v regionu angažované a odmítají krátkozraké strategie, jakými bylo např. „zadržování“ Číny z dob studené války, zvyšují naději, že příští čínští vůdcové budou umírněnější jak doma, tak i v zahraničí. Tzv. politický realismus současných čínských předáků je nekonečně výhodnější než bývalá mesianistická verze čínského nacionalismu, která by mohla opět postoupit do popředí, jestliže by Spojené státy, Japonsko a další mocnosti zacházely s Pekingem jako s nepřitelem. Styky s Čínou a podpora její účasti na mezinárodních fórech spolu s budováním důvěry může zmírnit čínský skepticismus o smyslu těchto institucí, což pomůže stabilizovat východní Asii.

Posilovat důvěru v naši armádu, respekt k ní i její bojeschopnost znamená posilovat důvěru v náš stát a jeho smysl. A posilovat důvěru v náš stát znamená posilovat záruky důstojného, svobodného, bezpečného a spokojeného života nás všech jako společnosti, a tudíž i jako jedinců. Jsme-li či chceme-li být společností lidí, kteří spolu rádi žijí v jednom domě, kteří mají tento domov rádi a kteří si demokraticky spravují vlastní stát jako organizovaný pokus dát tomuto svému soužití nezbytná pravidla a vytvořit prostor jeho solidarity, pak musíme všichni pochopit i význam obětí, které dáváme nebo jsme ochotni dát obranyschopnosti tohoto státu.

Z projevu prezidenta České republiky Václava Havla ke státnímu svátku ČR 28. 10. 1996.